

"עמו אנוכי בצרה": החטופים – אחים לחיים!

מעשה באבדת בת מלך

הקדמה למורה

מאז שמחת תורה תשפ"ד, אנו חיים בצל הדאגה לשלום החטופים, תוך התמודדות עם לחימה מתמשכת ומאתגרת. מציאות קשה זו נוגעת בכולנו – תלמידים ומורים כאחד – הן במישור האישי והן במישור הלאומי.

האתגר הלאומי מעורר בנו סערה של רגשות: פחד, כאב ועצב על גורל השבויים, לצד דאגה עמוקה ואחריות כבדה נוכח השלכותיהן של כל פעולה והחלטה.

מתוך רצון עז לחזק את החוסן הרוחני והערכי של החברה הישראלית, יזם צבי זוסמן, אביו של בן הי"ד שנפל במלחמת "חרבות ברזל", אסופה מיוחדת של מאמרים. אסופה זו, קוראת לשיח ערכי, מוסרי ואנושי – צו השעה וצו לדורות. המאמרים מאפשרים לנו, כתברה, לנהל שיח מעמיק וחומל, המכיר בכובד האחריות ובמחירים הכרוכים בהכרעות גורליות.

בשיעור זה נתמקד במאמרה של הרבנית מיכל נגן, ונעזר גם במאמריהם של הרב שרלו והרב וידר. נצלול אל המציאות המורכבת של החטופים, נבין את חשיבות הערבות ההדדית והאכפתיות המתמדת, ונדון בגבולות היכולת והאחריות שלנו – ובמה שביכולתנו לעשות, במסגרת גבולות אלו. נשאף לטפח בקרב התלמידים מוטיבציה לפעול למען אחינו החטופים, מתוך תחושת מחויבות ואכפתיות עמוקה.

שלב א – פתיחה וסיפור רקע

1. צפייה משותפת:

אם יש צורך נזכיר לתלמידים כי 251 חיילים וחיילות, אזרחים ואזרחיות, בהם תינוקות, ילדים, נערות וקשישים, נחטפו לרצועת עזה במהלך מתקפת הטרור הרצחנית בשמחת תורה. בנוסף להם, נמצאים ארבעה אזרחים וחיילים שנחטפו על ידי חמאס בעשור האחרון. עד כה, הוחזרו בחיים 117 חטופים, 72 נרצחו ונהרגו, 38 מהגופות הושבו לקבורה בישראל. 100 איש עוד בשבי.

נזמין את התלמידים לצפות בקטע מתוך סליחה על השאלה – משפחות החטופים:

[את מדמיינת את הרגע שהוא חוזר? דק' 23.40 - הסוף \(5 דקות\)](#)

2. שאלות מנחות:

לאחר הצפייה, נפתח דיון כיתתי קצר. מטרת הדיון לאפשר לתלמידים לבטא את רגשותיהם ותחושותיהם, לחשוב על ההיבטים הערכיים של הנושא, ולחזק את תחושת האמפתיה והערבות ההדדית שלהם.

בחרו את השאלות המתאימות ביותר לכיתתכם:

אילו רגשות עלו בכם בעת הצפייה בקטעי הסרטונים? : עצב, כאב, חמלה, הזדהות, תקווה, ייאוש, כעס, תסכול).

כיצד, לדעתכם, משפיעים הסיפורים האישיים והתמונות על האופן שבו אנו תופסים את נושא השבויים והנעדרים?

אילו מחשבות עולות בכם נוכח סיפוריהן של המשפחות?

האם אתם מצליחים להזדהות עם כאבם וגעגועיהן של המשפחות?

כיצד הייתם מרגישים אילו בן משפחה או חבר קרוב היה נמצא בשבי?

כיצד, לדעתכם, בא לידי ביטוי ערך הערבות ההדדית בסיפוריהן של המשפחות?

מהי, לדעתכם, האחריות שלנו כחברה וכפרטים כלפי החטופים ובני משפחותיהם?

3. לצאת לדרך בעקבות לשאלות הגדולות שעלו בדין

לאחר ששמענו את סיפוריהן קורעי הלב של משפחות החטופים, וחוינו את הקושי הרגשי וחוסר האונים, אל מול חוסר הוודאות והיעדר פתרונות ברורים. במציאות מורכבת, שבה לא אנו מקבלי ההחלטות, ואין בידנו את כל המידע, נראה כי אפשרויות הפעולה שלנו מוגבלות. דווקא ברגעים אלו, שבהם "נגמרו המילים" וההיגיון מתקשה להכיל את המציאות, ניתן לפתוח צוהר לעולם של עומק הסוד, ומרחבי הדימויים והדמיון. כאן נכנסת לתמונה שיטתו של רבי נחמן מברסלב, שסיפר סיפורי מעשיות דווקא כשהרגיש שהגיע לגבולות השפה והשכל. רבי נחמן גילה לנו שסיפורי מעשיות, בניגוד למה שנהוג לחשוב, לא נועדו להרדים, אלא דווקא "מעוררים בני אדם משנתם" (חיי מוהר"ן כה). הם מזמינים אותנו למסע מעבר לטעם ודעת, אל עולם פנימי עמוק יותר.

לכן נעסוק כעת, בסיפור המעשה "אבדת בת מלך", נצטרף למסע בעקבות הנסיכה שאביה המלך ציווה שה"לא טוב" יקח אותה. המלך מצטער מאוד וכואב על העלמה לאחר שלא הצליחו למצוא אותה באמצעים הרגילים.

נעזור לרגע ונברר עם התלמידים שסיפור זה הוא משל, שבו המלך הוא ה', והנסיכה היא הנשמה. בשיעור זה, נתמקד בהתמודדות עם חיפוש הטוב והאמת שבנשמה, בהקשר של החטופים. המסע המתואר בסיפור יכול להוות עבורנו מראה כיוון להתמודדות עם האובדן הנוכחי, החוסר והכאב.

נשאל את התלמידים: מה אתם הייתם עושים במציאות הזו – שהמלך מתאבל על נסיכתו? *גם אם יש תלמידים שמכירים את הסיפור נדגיש שאיננו מתמקדים בתוכן הסיפור, אלא לגלות את הסיפור הפנימי שלהם – מה הם היו עושים?.

נגלה לתלמידים שמבין כל השרים והאנשים שראו בצער המלך היה אחד - השני למלכות- שהחליט לצאת למסע חיפושים ארוך ומפרך.

נספר: כי כבר בפסקה הראשונה של הסיפור ר' נחמן עושה לנו 'ספילר' ומגלה: "והיה מבקשה מאוד זמן מרבה מאוד עד שמצאה."

גם סיום הסיפור הארוך ומלא התלאות הן: איך שהוציאה לא סיפר. ובסוף הוציאה."

נשאל את התלמידים: מדוע רבי נחמן מגלה לנו מראש שהיא נמצאה? ולמה לא מספר איך בדיוק? על מה, אם כן, הסיפור?

שלב ב – סיפור מעשה באבדת בת מלך

1. **הנכונות להתגבר על הפחדים. דמיון מונחה:** בקשו מהתלמידים לשבת בנוחות, לעצום עיניים ולהרפות את גופם. הזמינו אותם להצטרף למסע בדמיון, שבו הם השני למלכות, היוצא לחפש את בת המלך האבודה.

נקריא את הסיפור: בקול שקט ואיטי, תוך הדגשת הפרטים והאווירה. ניתן לקרוא את הסיפור מתוך הטקסט או בצורה חופשית (בהתאם לרמת הכיתה):

”היה הולך אנה ואנה זמן רב ובמדבריות ובשדות וביערים, והיה מבקשה זמן רב מאוד. והיה הולך במדבר, וראה שביל אחד מן הצד, והיה מיישב עצמו: באשר שאני הולך כל-כך זמן רב במדבר ואיני יכול למצאה, אלך בשביל הזה, אולי אבוא למקום ישוב; והיה הולך זמן רב. אחר-כך ראה מבצר, וכמה חילות היו עומדים שם סביבו, והמבצר היה נאה ומתוקן ומסודר מאוד עם החילות. והיה מתיירא מפני החילות, פן לא יניחוהו להיכנס”

בשלב זה, בקשו מהתלמידים לפקוח את עיניהם. **נבקש מהתלמידים:**

דמיינו שאתם השני למלכות. כיצד הייתם פועלים אל מול המבצר המאיים וחייליו?”

הנחו את התלמידים לכתוב את הפתרון שלהם על דף. לאחר מכן, בקשו מהם לשתף את רעיונותיהם וכתבו אותם על הלוח, תוך ציון מספר התלמידים שבחרו בכל פתרון.

לבסוף, גלו לתלמידים את הפתרון של השני למלכות: ”והיה מיישב עצמו: אלך ואנסה”.

ומה קרה? הוא הצליח! הוא נכנס למבצר ללא כל עיכוב...

נשאל את התלמידים:

כיצד יתכן שהשני למלכות הצליח להיכנס למבצר ללא כל קושי?

מה מלמדת אותנו הצלחתו על כוחה של נחישות והתמדה?

האם לעיתים המחסומים העומדים בפנינו הם פרי דמיונו בלבד?

2. **לראות את הכאב ולהכיר באדם. נמשיך בסיפור:** כשמוצא הראשון למלכות את הנסיכה

במבצר, היא שואלת אותו שאלה אחת, ”האתה מכיר אותי?”

שאלת הקשר בנינו, היא נקודת המוצא להצלה. חטופים רבים שניצלו מתארים את החשש העמוק שמא נשכחו מלב. כפי שמסבירה במאמר הרבנית נגן: ” העינוי הנפשי הנורא ביותר למי שנחטף מחיק משפחתו ואוהביו הוא להניח שהעולם המשיך כמנהגו, שהמשפחה לא באמת אוהבת אותנו, שנשתכחנו מלב. והנה מגיעה התקווה הראשונה – הנה אני כאן, אומר המחלף: באתי בשבילך, להציל אותך. הוא מכיר אותה והיא מכירה אותו. יש קשר עם העולם שמחוץ לבית כלאי.

במישור הנפשי הפנימי, עצם הידיעה שאני יכול להשיג את המטרה מגולמת על ידי העובדה שמישהו חושב עלי מחוץ לעולם שהסתגרתני בו או שנפלתני למישהו. מישהו דופק על חדרי הלב מבחוץ, מכיר בי וביכולת שלי להיות חופשיה וזהו הצעד הראשון.

בהמשך הסיפור, לאחר שהשר לא מצליח לחלץ את הנסיכה ונרדם, היא כותבת לו הוראות כיצד למצוא אותה, באמצעות הדמעות שלה. היא מגלה לו שרק מי שיודע "לקרוא בדמעות", כלומר, להבין את עומק הכאב והסבל, יוכל למצוא אותה באמת.

נשאל את התלמידים: האם ניתן להגביר את ההיכרות שלנו עם החטופים, להבין טוב יותר את מצבם, ולהתחבר לסיפורם האישי?"

כדי להמחיש כיצד היכרות אישית מעמיקה את החיבור והאכפתיות, **נצפה בסרטון קצר** (2.30 דקות): [בני משפחה מספרים](#)

לאחר הצפייה נשאל את התלמידים האם ההכרות עם החטופים עוררה בכם רגשות חדשים? האם היא חיזקה את תחושת הקשר והדאגה שלכם כלפיהם? כיצד, לדעתכם, יכולה היכרות אישית עם סיפוריהם של החטופים להשפיע על היחס שלנו כלפיהם? באיזה אופן נוכל להעמיק את ההיכרות שלנו עם החטופים ולחזק את הקשר איתם?

3. להתגעגע לבקש ולצפות

דמיון מונחה: בקשו מהתלמידים לשוב ולשבת בנוחות, לעצום עיניים ולהרפות את הגוף. הזמינו אותם להצטרף להמשך המסע בדמיון, שבו הם השני למלכות, שמוצא את הנסיכה אך מתקשה לחלץ אותה. הוא מספר לה: "שָׁאֲבִיָּה מִצְטָעֵר מֵאֵד וְשָׁהוּא מִבְקֶשָׁה כְּמָה שְׁנִים וְשָׁאֵל אוֹתָהּ: אֵיךְ אֶנִּי יְכוֹל לְהוֹצִיא אוֹתָךְ?"

נשאל את התלמידים: אם היה מעשה אחד ויחיד שיכול להוביל בסופו של דבר לחילוץ הנסיכה, מה הוא היה?

גלו את תשובת הנסיכה: "וְאָמְרָה לוֹ שְׂאֵי אֶפְשָׁר לָךְ לְהוֹצִיא אוֹתִי כִּי אִם, כְּשֶׁתְּהִי בּוֹחֵר לָךְ מְקוֹם וְתִהְיֶה יוֹשֵׁב שָׁם שְׁנָה אַחַת וְכָל הַשָּׁנָה תִּתְגַּעְגַּע אַחֲרַי לְהוֹצִיא אוֹתִי וּבְכָל זְמַן שְׁאִיְהִי לָךְ פְּנָאֵי תִהְיֶה רַק מִתְגַּעְגַּע וּמְבַקֵּשׁ וּמְצַפֶּה לְהוֹצִיא אוֹתִי"

הנסיכה מלמדת אותנו שצריך ללמוד להתגעגע! כדברי הרבנית נגן (במאמר): "לא בחיל ולא בכוח, אלא בכונה קבועה ועקבית, בהתכוונות בלתי פוסקת – כך תהיה מוציא אותי, המחשבה שלך תוליד את המעשה הנכון. אבל אנא, אל תסיח את דעתך, אף לא לרגע, טעויות קורות ברגע האחרון – לא לאבד ריכוז ולא לאבד תקווה – אל תעזוב ידיים – ככה תוציא אותי."

השני למלכות נכשל פעם אחרי פעם ברגע האחרון, אך כמו שהובטח בתחילת הסיפור: "בסוף הוציאה!"

נשאל את התלמידים: כיצד נוכל ליישם את העיקרון של התמדה במציאות החטופים? כיצד נוכל להמשיך ולדאוג להם, גם לאחר זמן רב?

שלב ג' – בית מדרש: היהודי הראשון בעולם שפדה שבויים

לפני 4,000 שנה כשאברהם אבינו גילה שאחינו לוט נשבה על ידי ארבעת מלכי מסופוטמיה, הוא יצא למלחמה ובמבצע נועז הצליח לחלץ את אחיינו. **נקרא את הפסוקים** המתארים את תגובת אברהם אבינו כששמע שלוט נשבע כחלק מתושבי סדום בשבי ארבעת המלכים (בראשית יב-טז):

” וַיִּקְחוּ אֶת־לוֹט וְאֶת־רַכְשׁוֹ בְּרֵאֲחֵי אַבְרָם וַיִּלְכְּדוּ וַחֲוָהּ אֵשֶׁת בְּסָדָם: וַיָּבֵא הַפְּלִיט וַיַּגֵּד לְאַבְרָם הָעֶבְרִי וְהוּא שָׁכַן בְּאֵלְנֵי מִמְרָא הָאֱמֹרִי אַחֵי אֲשָׁכַל וְאֶחָד עֲנָר וְחָם וְצִלְפָּנֵס בְּעֵלֵי בְרֵית־אַבְרָם: וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה אַחִיו וַיִּרַק אֶת־חֲנִיכָיו וְלִידֵי בֵיתוֹ שָׁמְנָה עֶשֶׂר וְשֵׁשׁ מְאוֹת וַיִּרְדֹּף עַד־דָּן: וַיִּחַלֵּק עֲלֵיהֶם אֱלֹהִים הוּא וַעֲבָדָיו וַיִּגְּסוּ וַיִּרְדְּפוּ עַד־חֹזֶה אֲשֶׁר מִשְׁמָאל לְדַמְשֶׁק: וַיָּשֵׁב אֶת כָּל־הָרַכָּשׁ וְגַם אֶת־לוֹט אַחִיו וְרַכְשׁוֹ הַשֵּׁיב וְגַם אֶת־הַנְּשִׂים וְאֶת־הָעָם:

נחלק את התלמידים לזוגות (חברותות): הנחו אותם ללימוד ודיון בעקבות דברי הרב צבי יהודה קוק בנושא:

”ויבא הפליט ויגד לאברם העברי”, הקרוב שלך נשבה. ה”תכשיט” הזה שניתק יחסיו עם אברהם ואלוקיו, נשבה. איך מתייחס אליו אברהם אבינו? אברהם הוא ענק, האיש הגדול בענקים, המחזיק בעושר גדול מצד אחד, ומצד שני מחנך ופדגוג גדול, ”כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה’ לעשות צדקה ומשפט”.

עכשיו כשמגיעה הידיעה שקרובו נשבה, הוא מתגלה לא רק כענק בדבקות אלוהית, באמונה ובהכרה, ביראה ובהאבה, לא רק כמחנך גדול, לא רק כאיש מכובד מאוד ועשיר מופלג, אלא גם כמצביא. אברהם אבינו נעשה פילדמרשל: ”וירק את חניכיו”. חניכיו של אברהם אבינו היו מסתמא חניכים רוחניים, בני ישיבה, הוא גייס את תלמידי ישיבתו, לצאת למלחמה נגד ארבעת המלכים, כדי להציל את בן אחיו השבוי, האפיקורוס והכופר, שניתק את יחסיו עם אברהם אבינו ואמר: ”אי אפשר לא באברם ולא באלוקיו”.

...זאת מסירות נפש מתוך ענקיות של אהבת הבריות, שנמשכת מהכרת ה’ ודבקות בה’ של אברהם אבינו. ”אוהבת את המקום אוהבת את הבריות” (אבות ו, א). האהבה אל בורא עולם ויוצר האדם – נמשכת אל בני האדם. זאת אהבה ענקית אבסולוטית, שכוללת אף אדם מקולקל, עד כדי כניסה למלחמה עבורו, הפקרת עצמו מתוך אהבת הבריות ומסירות נפש ממש.

(שיחות הרב צבי יהודה לספר בראשית עמוד 131,158)

שאלות לשיח בעקבות הלימוד:

מה יכול ללמד אותנו סיפורו של אברהם אבינו על חשיבות הערבות הדדית? כיצד באים לידי ביטוי בסיפור המסירות נפש והאהבה לזולת? האם יש גבול לערבות הדדית? האם אנו מחויבים לעזור לכל אדם, גם אם הוא רחוק מאתנו בדרכו? כיצד יכול סיפור זה להוות השראה עבורנו במציאות החטופים?

שלב ד – ”עמו אנוכי בצרה” – מעשית

נסכם את השיעור: נדגיש את החשיבות של שייכות לכלל ישראל, כפי שעולה מהמקורות שלמדנו. כל תלמיד יציע רעיון מעשי. תלמידים שהציעו רעיונות דומים יתאגדו לקבוצות ויפעלו יחד לקידום הרעיון.

דוגמאות לרעיונות:

הדפסת תפילה למען החטופים ותלייתה בכיתה.

שליחת סרטון קצר המציג את סיפורו של אחד החטופים לתלמידי בית הספר.

ניסוח מכתב תמיכה למשפחת חטוף.

הזמנת בן משפחה של חטוף להרצאה בבית הספר
היהודי ודמוקרטיה
מומלץ להקדיש זמן בסוף השיעור או בשבוע שבין לשיעור בתוצרים ולסיכום התובנות.

